

Анотація

Ткаченко О. В. Істина як проблема структурування постметафізичного простору правознавства. – Стаття.

У статті аналізується можливість формалізації некореспондентної концепції правової істини, яка б засвідчувала перетворення філософії права на право-як-філософію в межах загальної орієнтації європейської раціональності на подолання метафізики.

Ключові слова: постметафізика, кореспондентна концепція істини, правове порівняння, істина-*ἀλήθεια*, право-як-філософія.

Аннотация

Ткаченко А. В. Истина как проблема структурирования постметафизического пространства правоведения. – Статья.

В статье анализируется возможность формализации некорреспондентной концепции истины, которая б засвидетельствовала превращение философии права в право-как-философию в пределах общей ориентации европейской рациональности на преодоление метафизики.

Ключевые слова: постметафизика, корреспондентная концепция истины, правовое сравнение, истина-*ἀλήθεια*, право-как-философия.

Summary

Tkachenko O. V. Truth as a problem of structuring of postmetaphysic space of jurisprudence. – Article.

In the article possibility of formalization of noncorrespond theory of truth is analyzed. Such theory could indicate transformation philosophy of law on law-as-philosophy within the orientation of overcoming of metaphysic.

Key words: postmetaphysic, correspond theory of truth, legal comparison, truth-*ἀλήθεια*, law-as-philosophy.

УДК 342.7:327(478)

Т. М. Заворотченко

ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ПІД ЧАС ОХОРОНИ Й ЗАХИСТУ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

Конституційне поняття «визнання, дотримання та захист» зосереджує увагу на діяльності держави щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина. Очевидно, що вказані поняття істотно відрізняються за своїм змістом та сенсом, що дозволяє визначити їх як взаємодоповнюючі. Однак лише в поєднанні вони здатні забезпечити найбільш повну реалізацію громадянином свого виборчого права. Актуальність вивчення проблеми використання зарубіжного досвіду під час охорони й захисту виборчих прав громадян обумовлена необхідністю вивчення особливостей виборчого законодавства в країнах світу.

Використання зарубіжного досвіду під час охорони й захисту виборчих прав громадян уже було предметом досліджень окремих авторів. Епізодичні відомості із цієї проблеми наводяться в публікаціях загального характеру про політичні права й свободи людини та громадянина А.В. Васіна, О.В. Лебедева та деяких інших. Необхідно відзначити кандидатську дисертацію М.В. Зайцевої, у якій визначено способи й методи захисту політичних прав і свобод громадян. Дослідження дозволяє проаналізувати історію розвитку й існування захисту політичних прав і свобод. Дисертація В.О. Конова комплексно досліджує правові основи обмеження політичних прав і сво-

бод громадян із застосуванням порівняльно-правового аналізу. Проте вищевказаними правниками не було здійснено дослідження саме використання зарубіжного досвіду під час охорони й захисту виборчих прав громадян у контексті конституційно-правового регулювання охорони й захисту виборчих прав громадян.

Метою статті є аналіз досвіду зарубіжних країн під час охорони й захисту виборчих прав громадян у таких країнах, як США, Канада, держави Західної Європи, а також здійснення науково-практичного аналізу поняття охорони й захисту виборчих прав громадян та з'ясування сенсу застосування цих термінів у публічному законодавстві. Ставимо такі завдання під час виконання наукового дослідження: 1) здійснення розмежування понять «виборче правопорушення» та «виборчий злочин»; 2) відокремлення проблеми використання зарубіжного досвіду під час охорони й захисту виборчих прав громадян від проблеми конституційно-правового регулювання охорони й захисту виборчих прав громадян; 3) дослідження різних форм та методів захисту виборчих прав громадян.

Наукова новизна статті полягає в обґрунтуванні того, що в нашій державі повинна бути гарантованою пріоритетність захисту виборчих прав громадян, а також у визначенні того, що в результатах виборів матеріалізується волевиявлення громадян і що саме вони є кінцевим продуктом реалізації їх виборчих прав. Якщо такі гарантії не сформульовані в законі та не дотримуються судами й виборчими комісіями, то неминуче складаються механізми, які дозволяють маніпулювати результатами виборів всупереч волевиявленню виборців.

Під час вирішення завдань дослідження необхідно опиратися на зарубіжний досвід правового регулювання охорони й захисту виборчих прав громадян. Зазвичай прийнято розглядати в якості пріоритету в цій області такі країни, як США, Канада, держави Західної Європи, де інститути демократії добре розвинені, мають давню історію й традиції. Однак є досить цікавим і певною мірою повчальним приклад країн молоді демократії, який слід враховувати для того, щоб опанувати їх досвід для вдосконалення молоді виборчої системи, механізму охорони й захисту виборчих прав громадян. Саме з цієї позиції дослідження спробуємо зробити аналіз маловивченого в нас виборчого досвіду держав Латинської Америки [1, с. 21]. Характерною особливістю виборчого права країн Латинської Америки є вивчення охоронних норм, що встановлюють відповідальність за порушення законного порядку щодо проведення виборів, згідно з текстом виборчих нормативних правових актів. Деяку специфіку складає виборче право в Сальвадорі, де разом із нормами, які регулюють відповідальність за порушення виборчих правовідносин, також присутні й відсильні норми, які вказують на застосування кримінальних та адміністративних санкцій [2, с. 94].

Регулюючи виборчі правовідносини, а також відповідальність за їх порушення, законодавство країн Латинської Америки розвивається за двома напрямками, які нам вдалося виявити під час виконання дослідження. Одним із цікавих напрямів є характерний для виборчого права Гватемали. Тут законодавець встановлює досить загальне регулювання виборчих відносин, а також санкцій у зв'язку з порушенням порядку проведення виборів. Закон вводить поняття «виборчий злочин» і «виборче правопорушення», встановлюючи за них різні санкції, однак не вказує перелік

виборчих правопорушень, конкретних санкцій за них та умов притягнення до відповідальності винних осіб. У цьому сенсі виборче українське законодавство знаходиться в пріоритеті щодо захисту виборчих прав громадян [3, с. 11].

Злочином згідно з виборчим законодавством Гватемали визнається винна дія або бездіяльність, вчинена з метою порушення звичайного процесу виборів, зробити неможливим або ускладнити голосування, підмінити результати виборів. Санкція у вигляді позбавлення волі на строк від 6 місяців до 6 років встановлена за вчинення виборчого злочину.

Виборчим правопорушенням визнається менш істотне порушення виборчого законодавства, яке не є виборчим злочином. За виборче правопорушення передбачена санкція у вигляді арешту (короткострокового позбавлення волі) на строк від 10 до 60 діб.

Інший напрям оформився в Нікарагуа, Коста-Риці, Гондурасі, Сальвадорі, Панамі та деяких інших країнах регіону. Особливістю їх їхнього виборчого права є досить детальна регламентація виборчих правовідносин, які виникають у результаті порушення законів про вибори. Закони про вибори мають спеціальні розділи, де встановлено склад та основні ознаки правопорушень, що можуть бути здійснені на будь-якій стадії виборчого процесу, вказується коло осіб, на яких покладається відповідальність за їх здійснення, а також встановлено санкції, основні й додаткові, за конкретні здійснені правопорушення.

На нашу думку, важливими правовими порушеннями у процесі виборчої кампанії є правопорушення, що зневажають встановлений порядок формування й діяльності виборчих комісій. Ступінь суспільної небезпеки чинних правових порушень досить високий, оскільки наслідком їх здійснення є вірогідність визнання виборів недійсними, що може стати реальністю. Це пояснює наявність досить жорстких санкцій за цей вид порушень у процесі виборів. Більшість країн Латинської групи встановлює найбільш жорсткі санкції за здійснення правових порушень цієї категорії посадовими особами, однак схожі норми в деяких країнах діють також щодо не посадових осіб, а простих громадян. В Україні виборці також можуть нести правову відповідальність за виборчі правопорушення, проте вона значно м'якша. В якості прикладу можна вказати на правопорушення, передбачені виборчим законодавством Коста-Рики [4], які караються позбавленням волі строком від двох до восьми років. Крім того, відповідальність за здійснення відповідного правового порушення покладається й на посадових осіб вищих виборчих комісій. Деякі країни, крім установлення відповідальності за вказані правові порушення, виокремлюють додаткові склади правових порушень, які перешкоджають або ускладнюють звичайну діяльність виборчих комісій. Наприклад, виборче законодавство Нікарагуа [5] і Панамі [6] у вигляді такого додаткового складу правового порушення вказує на відмову члена комісії від обов'язків зі збору голосів без поважних причин або неявку члена виборчої комісії в призначений час для виконання своїх службових обов'язків. Так, у Нікарагуа це правопорушення карається позбавленням волі від 1 до 2 років, а в Панамі відповідальність більш м'яка, порушник карається арештом строком на 24 години або грошовим штрафом від 20 до 500 тисяч одиниць у місцевій валюті (бальбоа).

Своєю специфікою відрізняється склад правового порушення проти порядку комплектування виборчих комісій, характерний для виборного права в Сальвадорі [7]. Там встановлена санкція за неподання кандидатів для включення до територіальної виборчої комісії. Під санкцію в цьому випадку підпадають посадові особи державних органів влади, ректори інститутів та університетів, лідери профспілок, директори приватних підприємств та інші посадові особи, які зобов'язані згідно закону надати кандидатів до виборчих комісій. У цьому випадку їм загрожує штраф від тисячі до десяти тисяч колонів.

Більш розповсюдженим правовим порушенням проти порядку формування й роботи виборчих комісій із боку громадян вважається недотримання законних вимог виборчих комісій. Санкції за подібні правові порушення встановлені у виборчих законах усіх країн, які нами досліджуються. Найбільш жорсткі заходи відповідальності за ці порушення передбачені в Гондурасі [8] його законодавством. Так, винна особа може каратися позбавленням волі на строк до 6 років та накладанням заборони працювати державним службовцем протягом 1 року після закінчення строку основного покарання.

Іншою за ступенем публічної небезпеки категорією правових порушень вважаються правопорушення проти порядку встановленої реєстрації виборців. Великий ступінь публічної небезпеки правових порушень цієї категорії пояснюється тим, що в результаті їх здійснення громадяни позбавляються можливості реалізувати своє виборче право. Аналогічно, як і правові порушення проти встановленого порядку формування й діяльності виборчих комісій, правові порушення проти порядку реєстрації виборців класифікуються на посадові (вчинені посадовими особами) та приватні, які здійснюються громадянами.

Розглядаючи посадові правопорушення проти порядку реєстрації виборців, необхідно відзначити, що посадовими особами, які залучаються до відповідальності за вказані правові порушення, є не лише члени виборчих комісій, але й інші державні службовці, і навіть приватні особи, на яких відповідно до закону покладено виконання деяких публічних обов'язків. Нариклад, можна вказати на відмову нотаріуса від свідчення юридичних фактів під час проведення виборчих кампаній. Відповідальність за вчинення такого роду правопорушень передбачена, наприклад, виборчим правом Гондурасу із санкцією в 50 лемпір.

Ще одним видом правових порушень, відповідальність за які встановлена виборчим правом країн Латинської Америки, є правові порушення проти порядку висування кандидатів на виборні посади. Суспільна небезпека правових порушень цього виду полягає в тому, що під час їх учинення порушується конституційне право громадян, які можуть бути обрані на виборні посади в державі. На нашу думку, є можливими наступні склади правових порушень у цих країнах: 1) перешкоджання висуванню громадянином своєї кандидатури на виборах. Санкція за правопорушення передбачена законодавством Панами. Покарання встановлено у вигляді штрафу до 50 тисяч бальбоа та позбавлення волі строком від 1 до 12 місяців. Додатковим видом покарання слугує призупинення громадянських прав на строк від 1 до 2 років та заборона займати публічні посади на той самий строк; 2) включення громадянина до списку кандидатів без його згоди. Санкція за вчи-

нення такого правового порушення встановлена законом Гондурасу у вигляді штрафу в 500 лемпір; 3) примус громадянина поставити підпис у підписному листі на підтримку певного кандидата. Це правопорушення передбачено законодавством Нікарагуа. Санкція встановлена у вигляді позбавлення волі на строк від 6 до 12 місяців; 4) давання хабара громадянину за висування або зняття ним своєї кандидатури на виборах. Отримання хабара, а також посередництво в даванні хабара. Відповідальність за таке правопорушення встановлена законодавством Панами й Белізу. Під хабаром розуміється передача або обіцянка передачі громадянину грошей, цінностей, а також іншого майна, надання йому роботи або обіцянка її надати. При цьому в Белізі не вважається хабаром передача майна на суму менше 4 доларів. У Панамі таке обмеження не встановлене; 5) більш сувора санкція за вчинення подібного роду правопорушення встановлена в Панамі – позбавлення волі на строк від 2 місяців до 3 років. У Белізі винна особа піддається штрафу в 500 доларів та позбавляється свободи на строк до одного року або без такого. Однак у Белізі, якщо порушник є посадовою особою, крім основного покарання до нього призначаються додаткові види покарань, наприклад, позбавлення права бути обраним депутатом до Національної Асамблеї протягом 7 років та позбавлення активного виборчого права на такий же строк [9, с. 4].

Виборчим правом усіх вищевказаних держав Латинської Америки більш докладно розроблено норми, які стосуються правових порушень проти порядку проведення передвиборної агітації. Обумовлено це тим, що акції, які проводяться в межах передвиборної агітації, надають ініціаторам таких заходів великі можливості впливу на електоральну думку. У цьому випадку порушення порядку проведення таких акцій збільшує ступінь протиправного впливу на охоронювані законом права й інтереси громадян.

Порушення порядку проведення виборної агітації також можна розділити на посадові правові порушення та правопорушення, здійснені приватними особами. Основними складовими посадових правових порушень, які відбуваються в процесі виборчих кампаній, є зловживання посадовим становищем, а також незаконне використання державного майна для передвиборної агітації особи, яка обіймає цю посаду. В якості прикладу цих правових порушень можна вказати такі: 1) зловживання державним службовцем своїм становищем із метою примусу підпорядкованих йому осіб до участі в передвиборних акціях для підтримки певного кандидата, або для примусу підпорядкованих осіб перешкоджати кому-небудь із кандидатів у проведенні передвиборних заходів. Такі правопорушення відомі виборчому праву в Белізі, Коста-Риці, Панамі. Наприклад, у Панамі встановлено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 2 місяців до 3 років; 2) склад правопорушення у вигляді проведення агітації в державних установах або використання державного майна для цілей виборчої агітації, за які передбачено відповідальність законодавством більшості країн, які нами розглядаються. Це правопорушення карається штрафом у всіх державах, крім Нікарагуа. Там вчинення такого правопорушення тягне покарання у вигляді позбавлення волі від 1 до 2 років.

Таким чином, здійснене наукове дослідження, а також запропоновані правові заходи дозволять більш надійно охороняти й результативніше захищати виборчі

права громадян, зменшити вплив адміністративного ресурсу на проведення виборів, закріпити законність і гарантії права обирати й бути обраним до органів державної влади та місцевого самоврядування.

Література

1. Крупышев Д.А. Избирательное право и процесс в государствах Центральной Америки : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право, муниципальное право» / Д.А. Крупышев ; Московский государственный институт международных отношений. – М., 2001. – 177 с.
2. Савицкий П.И. Избирательные системы стран мира, формирование парламентов, выборы президентов : [учеб. пособие] / П.И. Савицкий. – Екатеринбург : Новый мир, 2005. – 260 с.
3. Громова О.Н. Развитие и изменение избирательного законодательства РФ : [учеб. пособие] / О.Н. Громова. – М. : Академия управления МВД России, 2008. – 199 с.
4. Law 8765 of 19 August 2009, Electoral Code of the Republic of Costa Rica // Global Legal Information Network [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.glin.gov/view.action?glinID=222421>. – Состояние на 19.01.2010 г.
5. Electoral Law of Nicaragua // Global Legal Information Network ... Nicaragua : Law. – 211 of 8 January 1996 [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.glin.gov/view.action?glinID=185553>.
6. Electoral Code of Panama // Global Legal Information Network – [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.glin.gov/view.action?glinID=54416>.
7. Electoral Code of the Republic of El Salvador: Legislative Decree 417 of 20 January 1993 // Global Legal Information Network – [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.glin.gov/view.action?glinID=92834>.
8. Law on Elections and Political Organizations of Honduras: Decree 44-2004 of 1 April 2004, // Global Legal Information Network – [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.glin.gov/view.action?glinID=103013>.
9. Балабанова О.В. Кто и как определяет волю народа / О.В. Балабанова // Авиаград Жуковский. – 2009. – № 11. – С. 4–7.

Анотація

Заворотченко Т. М. Використання зарубіжного досвіду під час охорони й захисту виборчих прав громадян. – Стаття.

У статті охарактеризовано правове регулювання охорони й захисту виборчих прав громадян у західних країнах світу. На основі зарубіжного досвіду здійснення охорони й захисту виборчих прав громадян проаналізовано поняття злочину за виборчим законодавством у країнах світу.

Ключові слова: виборче право, охоронні норми, виборчі правовідносини, виборчий злочин, виборче правопорушення.

Аннотация

Заворотченко Т. Н. Использование зарубежного опыта при охране и защите избирательных прав граждан. – Статья.

В статье охарактеризовано правовое регулирование охраны и защиты избирательных прав граждан в западных странах мира. На основе зарубежного опыта осуществления охраны и защиты избирательных прав граждан проанализировано понятие преступления в соответствии с избирательным законодательством стран мира.

Ключевые слова: избирательное право, охранные нормы, избирательные правоотношения, избирательное преступление, избирательное правонарушение.

Summary

Zavorotchenko T. M. Using foreign experience in citizen's electoral rights protection. – Article.

This article describes the legal regulation of safety and protection of electoral rights of citizens in Western countries. Based on international experience implementation of conservation and protection of the electoral rights of citizens of the notion of crime under the election laws in the world.

Key words: suffrage, security standards, electoral legal relations, election crime, electoral offenses.